

بهینه‌سازی تولید و تکمیل چاه در مخزن گازی دارای آبده

احسان خامه‌چی^۱ عضو هیئت علمی دانشکده مهندسی نفت دانشگاه صنعتی امیرکبیر
دانشجوی دکتری مخازن هیدروکربوری دانشگاه صنعتی امیرکبیر
چکیده

برای کمینه کردن فشار ترک چاه و بیشینه نمودن بازیافت در مخازن گازی دارای آبده، می‌توان ناحیه بیشتری از چاه را مشبک کاری کرد یا دبی تولیدی را افزایش داد. برای جلوگیری از پدیده مخروطی شدن، طول ناحیه مشبک کاری شده باید مناسب باشد و تولید با دبی نسبتاً پایینی انجام پذیرد. در این مطالعه، برای بررسی هرچه بیشتر پدیده مخروطی شدن، به کمک شبیه‌سازی، اثر ناحیه مشبک کاری شده، دبی تولیدی گاز و تراوایی مخزن بر این پدیده بررسی شده است.

نتایج نشان می‌دهد که بازیافت نهایی گاز در سیستم دارای تراوایی بالا، مستقل از دبی گاز و طول ناحیه مشبک کاری شده است. این در حالی است که تولید نهایی آب با افزایش دبی گاز و طول ناحیه مشبک کاری شده، افزایش می‌یابد. در سیستم‌های با تراوایی پایین، بازیافت نهایی گاز به شکل محسوسی با افزایش دبی تولید افزایش یافته و آب تولیدی رو به کاهش می‌گذارد.

واژگان کلیدی بهینه‌سازی تکمیل، بهینه‌سازی تولید، شبیه‌سازی سیستم گاز-آب، رانش آبده، مخروط شدگی

مقدمه

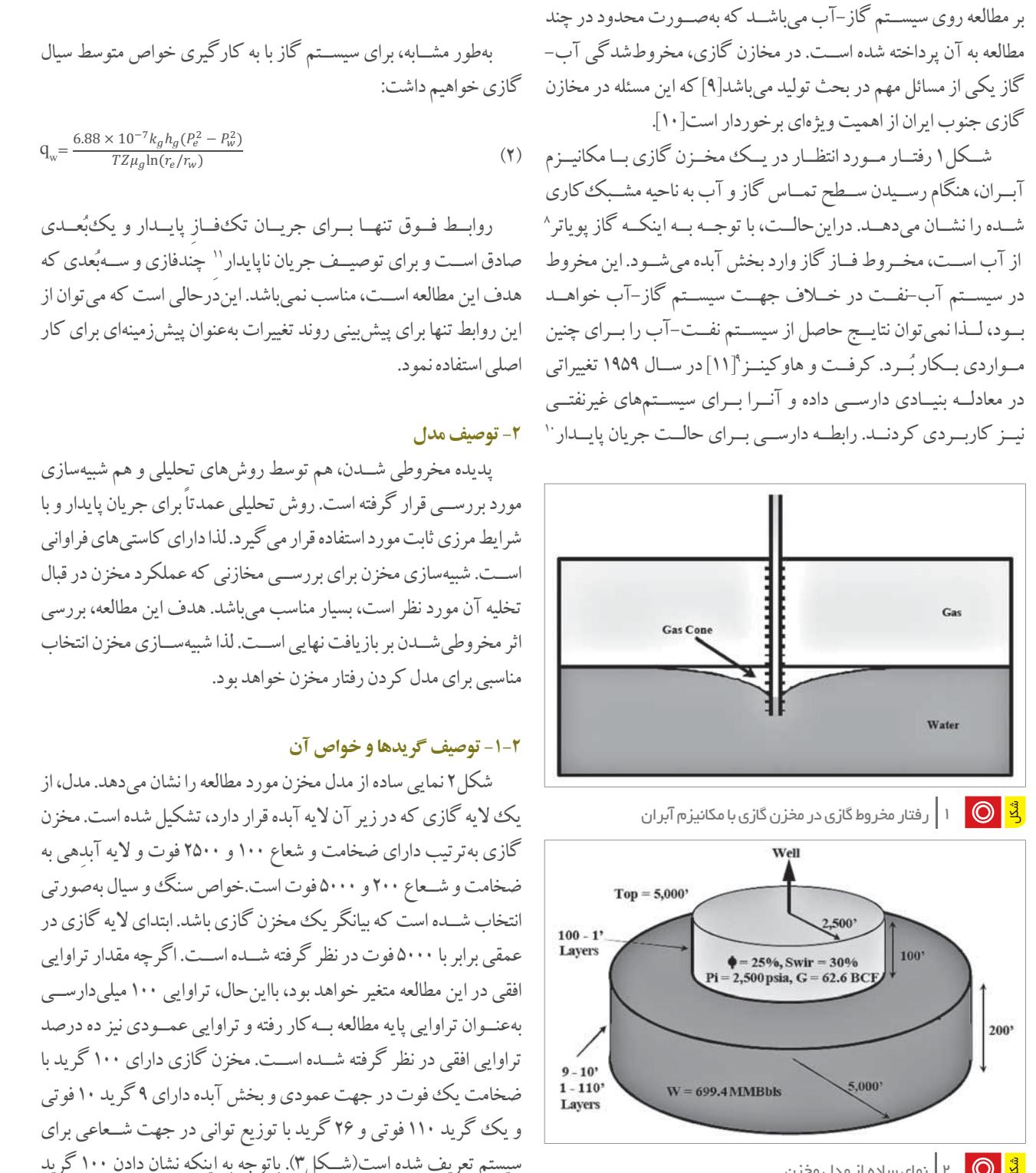
در جهت شعاعی و ۱۶ لایه در جهت عمودی در نظر گرفت. وی همچنین اثر اصطکاک در چاه تولیدی رانیز در محاسبات وارد نمود که در مطالعات کثیر لحاظ نشده بود.

کبیر و یوبل اثر تراوایی، ضخامت لایه تولیدی و طول ناحیه مشبک کاری شده را مورد مطالعه قرار دادند. قبل ذکر است که دبی تولیدی نیز اثر مهمی در بازیافت نهایی از مخزن گازی خواهد داشت. لوتس^۳ [۲] و برینکمن^۴ [۴] با بیان چند مطالعه میدانی نشان دادند که افزایش دبی تولید گاز در مخازن با تراوایی‌های پایین، سبب بهبود بازیافت نهایی در مخازن گازی دارای آبده می‌گردد. چسنی^۵ و همکاران^[۵] و آرکارو^۶ و باسیونی^[۶] [۶] با مطالعه بر روی مقدار آب تولیدی از چاه گازی دریافتند که همانند اثر روند افزایشی دبی تولید گاز، تولید حجم بالای آب می‌تواند سبب کاهش فشار ترک مخزن و افزایش بازیافت نهایی گردد.

در این مقاله هدف اصلی، مطالعه بر روی دبی تولیدی گاز و انتخاب محل ناحیه مشبک کاری در مخازن گازی با مکانیزم آبران می‌باشد. سیستم، با استفاده از یک نرم‌افزار شبیه‌ساز تجاری مخزن، مدل شده است. شبیه‌ساز، این امکان را می‌دهد که سناریوهای مختلف تولید و تکمیل چاه را پیاده و سناریوی بهینه را انتخاب نمود.

انتخاب نوع تکمیل بهینه چاه و مقدار دبی گاز تولیدی، نیاز به فهم کامل پدیده مخروطی شدن دارد. تا به حال مطالعات وسیعی در رابطه با پدیده مخروط شدگی در حین تولید نفت و گاز انجام پذیرفته است. در این میان، آنچه کمتر در مطالعات قبلی مورد بررسی قرار گرفته پدیده مخروطی شدن در سیستم آب-گاز می‌باشد. کبیر^[۱] در سال ۱۹۸۳ مطالعاتی روی این پدیده در سیستم آب-گاز انجام داد. وی مخزن را به صورت سیستم شعاعی دارای ۱۰ بلوک با توزیع لگاریتمی در جهت شعاع و ۱۴ لایه در جهت عمودی، شبیه‌سازی کرد. یوبل^[۲] در سال ۱۹۹۰ مطالعه کبیر را گسترش داد و ۱۵ بلوک با توزیع لگاریتمی

* نویسنده عهده‌دار مکاتبات (khamehchi@aut.ac.ir)

برخلاف داده‌های متعددی که برای تراوایی سیستم‌های آب-نفت و گاز-نفت وجود دارد، اطلاعات مربوط به سیستم آب-گاز بسیار محدود است. به حال، کوهن^{۱۶} در سال ۱۹۸۹ آزمایش‌هایی بر روی یک میدان گازی در آلمان انجام داد. نتایج تراوایی نسبی حاصل از آزمایش‌های وی در شبیه‌سازی مورد استفاده قرار گرفته است. علاوه بر تراوایی‌های نسبی، خاصیت دیگر سنگ، فشار مؤینگی است که به اشباع سیالات بستگی دارد، اما در این مطالعه از آن چشم‌پوشی شده است.

۴-۱- اباحتگی مایع در چاه و جربان عمودی سیال در آن
برآورده بازیافت نهایی از یک مخزن گاز-آب نیازمند محاسبه افت فشارهای هیدروستاتیکی و اصطکاکی در چاه است. افزایش مقدار مایع تولیدی سبب افزایش فشار ته‌چاهی می‌گردد. این افزایش فشار سبب کاهش دبی گاز تولیدی و تجمع آب در ته چاه گردیده و تولید را متوقف می‌کند. کمترین دبی گاز که بتواند ذرات مایع را به طور پیوسته از ته چاه با خود حمل کرده و به سرچاه برساند، توسط ترنر^{۱۷} و همکاران^[۱۸] در سال ۱۹۶۹ بررسی و نتایج آن ارائه گردید. در این مطالعه، قطر لوله مغزی برابر با ۲/۴۴۱ اینچ و فشار جریانی سرچاهی برابر با ۵۰۰ پا در نظر گرفته شده است. با استفاده از رابطه ترنر، مقدار کمترین دبی برای جلوگیری از تجمع مایع ۱/۲۲ میلیون فوت مکعب استاندارد در روز بدست آمد.

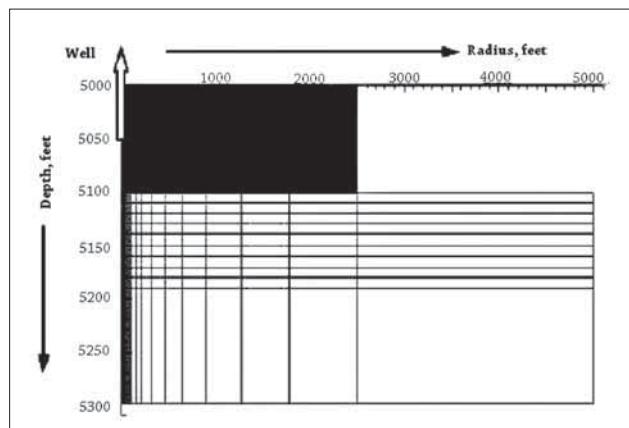
مشخص نمودن پارامترهای هدف و محدودیت‌های عملیاتی، برای کنترل تولید از چاه در مدل شبیه‌ساز، امری ضروری است. در شبیه‌سازی سیستم گاز-آب، پارامتر هدف معمولاً دبی تولیدی گاز یا فشار عملیاتی چاه تولیدی می‌باشد. محدودیت‌ها (قیود) برای چنین سیستمی شامل دبی آب تولیدی، نسبت آب به گاز و فشار کمینه خواهد بود. در هر گام زمانی،

یک فوتی در مخزن گازی در مقیاس شکل ۳ غیر ممکن است، شکل ۴ با مقیاسی بزرگ‌تر بدین منظور ترسیم شده است.

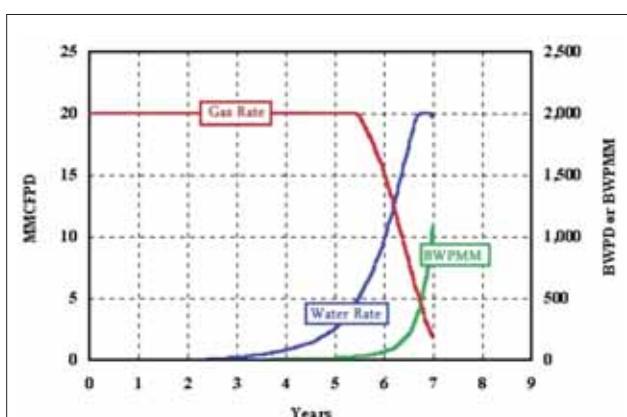
۲-۲- خواص سیالات

خواص گاز و آب توسط روابط موجود در مطالعات محققان بدست آمده است. گرانروی و چگالی آب توسط روابط منتشر شده در سال ۱۹۷۷ توسط نامبر^{۱۹} [۱۲] برآورد گردیده است. محلول ۴۰۰۰ ppm کلرید با وزن مخصوص^{۱۰} و گرانروی^{۱۱} ۰/۶۸ سانتی پویز در دما و فشار مخزن به عنوان آبده بکار رفته است. خواص بحرانی گاز طبیعی با وزن مخصوص^{۱۲} توسط روابط استندینگ^{۱۳} و ضریب تراکم پذیری گاز توسط رابطه درانچو^{۱۴} و همکاران^[۱۵] برای محدوده فشاری موردنیاز شبیه‌سازی برآورد می‌شود. گرانروی گاز نیز با استفاده از رابطه ارائه شده توسط لی^{۱۵} و همکاران^[۱۶] بدست آمده است.

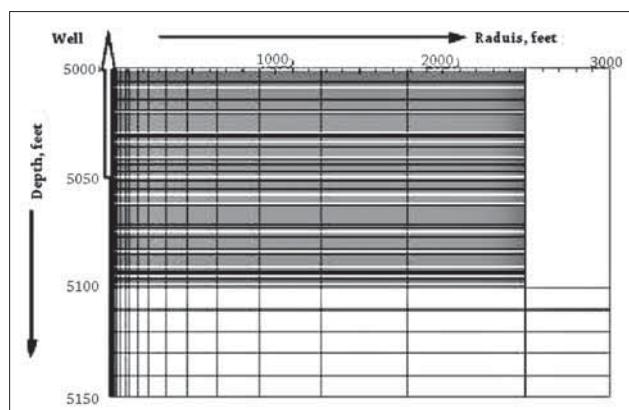
۳-۲- تراوایی نسبی

۳ | گریدهای شعاعی و عمودی مدل

۴ | پیش‌بینی دبی تولید گاز و آب (شرایط پایه)

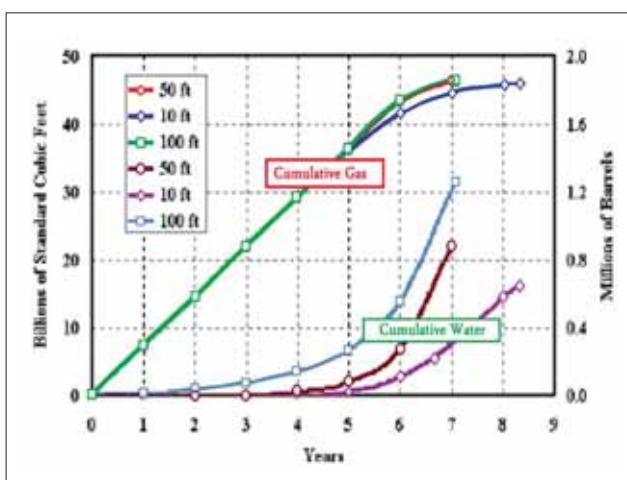

۵ | نمایی با مقیاس بزرگ‌تر برای نشان دادن ۲۶ گرید شعاعی با توزیع توانی و ۱۰۰ گرید یک فوتی در جهت عمودی

ناگهانی کاهش می‌یابد. تولید آب پس از سه سال به طور توانی افزایش می‌یابد. علاوه بر این، دبی‌های تولیدی نسبت آب به گاز تولیدی در واحد " بشکه آب بر میلیون فوت مکعب استاندارد گاز " ^{۱۸} نیز در شکل رسم شده است.

شکل ۶ تولید تجمعی گاز و آب را در واحد زمان نشان می‌دهد. در این شکل ملاحظه می‌گردد که تقریباً تمام گاز قبل از افزایش مقدار آب تولیدی و پس از شش سال بازیافت شده است. باید توجه داشت که تولید گاز پس از سال هفتم بدلیل افزایش بسیار زیاد حجم آب تولیدی مقرر نبوده صرفه نیست.

شکل ۷ نیز فشار مخزن، فشار جریانی سرچاهی و فشار تهچاهی را برای مدت تولید از چاه نشان می‌دهد. با توجه به این شکل می‌توان دریافت که قید حداقل فشار جریانی سرچاهی (۵۰۰ پا) تقریباً پس از ۵/۵ سال به وقوع می‌پیوندد و در این نقطه دبی تولیدی کاهش می‌یابد. افزایش ناچیزی در فشار جریانی در نزدیکی پایان عمر چاه اتفاق می‌افتد که نتیجه رسیدن دبی آب تولیدی به حداقل مقدار (۲۰۰۰ بشکه بر روز) می‌باشد.

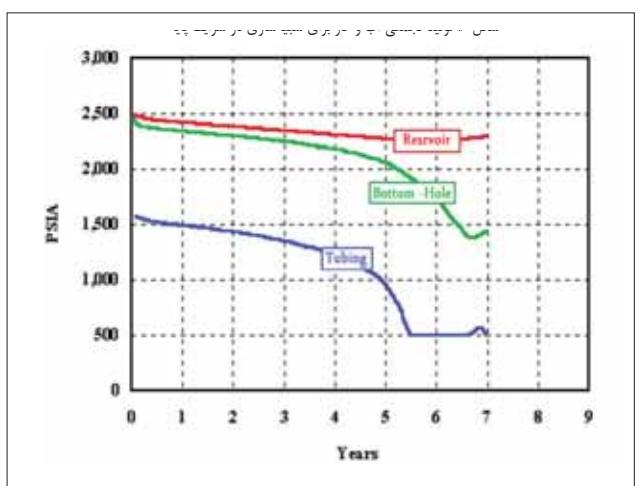
۸ | اثر طول ناحیه مشبک کاری شده بر تولید تجمعی گاز و آب

شبیه‌ساز تلاش می‌کند که چاه در شرایط هدف تولید کند و هیچ کدام از قیود، از حد مشخص خود فراتر نرود.

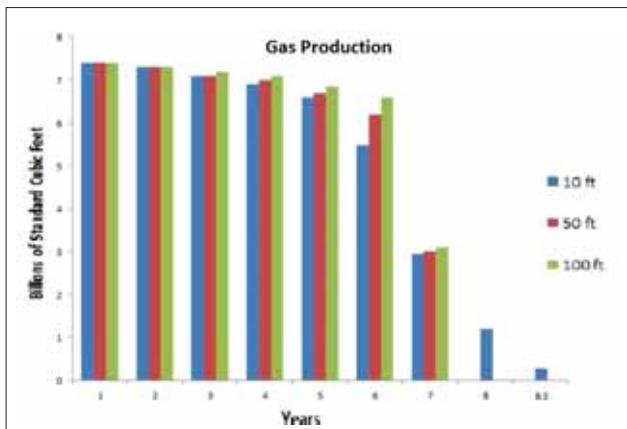
۳- شبیه‌سازی حالت پایه

این بخش شامل نتایج حاصل از اجرای مدل شبیه‌سازی شده با هندسه‌ی نشان داده شده در شکل ۲ و ناحیه‌ی مشبک کاری شده به طول ۵۰ فوت از بالای لایه تولیدی گاز می‌باشد. برای حالت پایه، محدودیت حداقل دبی تولیدی چاه برابر ۲۰ میلیون فوت مکعب استاندارد در روز، حداقل فشار جریانی سر چاه ۵۰۰ پا و حداقل دبی آب تولیدی برابر با ۲۰۰۰ بشکه در روز در نظر گرفته شده است. تراویی افقی و عمودی مخزن در این حالت به مرتبه برابر با ۱۰۰ و ۱۰ میلی‌دارسی می‌باشد. شکل ۵ پیش‌بینی تولید آب و گاز را برای مخزن شبیه‌سازی شده نشان می‌دهد.

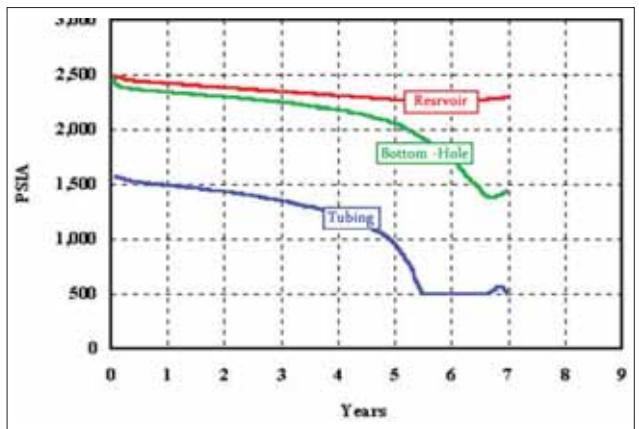
حداکثر دبی تولیدی، ۲۰ میلیون فوت مکعب استاندارد در روز، تقریباً به مدت ۵/۵ سال ادامه می‌یابد و پس از رسیدن به حد فشار جریانی، به طور

۶ | تولید تجمعی آب و گاز برای شبیه‌سازی در شرایط پایه

۹ | اثر طول ناحیه مشبک کاری شده بر تولید سالانه گاز

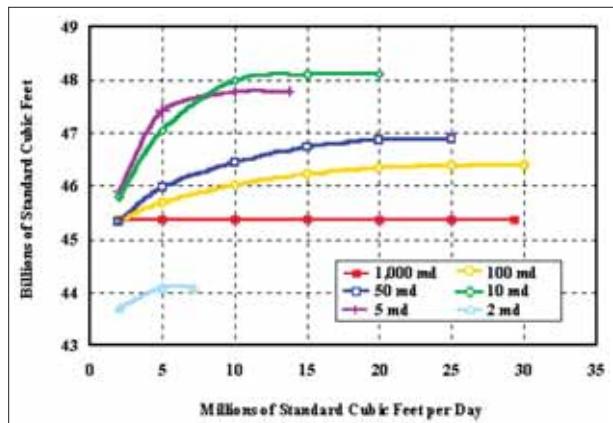
۷ | رفتار فشار در مطالعه حالت پایه

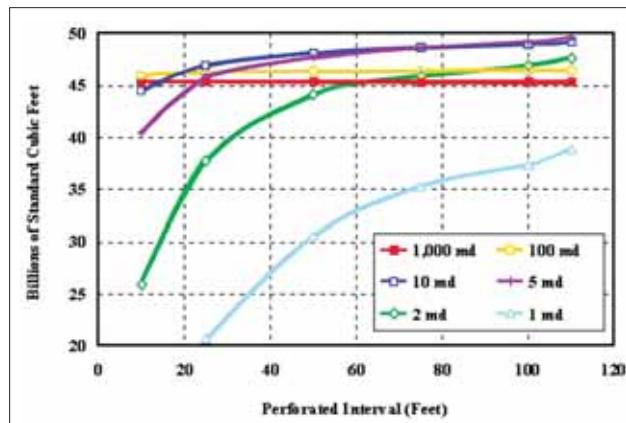
اجرای شیوه‌سازی در شکل ۸ نشان داده شده است. این شکل علاوه بر مشبک کاری به طول ۵۰ فوت که قبلاً بررسی شد، شامل نتایج حاصل از مشبک کاری به طول ۱۰ و ۱۰۰ فوت از بالای لایه گازی به ضخامت ۱۰۰ فوت می‌باشد. با توجه به شکل ۸ می‌توان گفت در این

۴- اثر ناحیه مشبک کاری شده

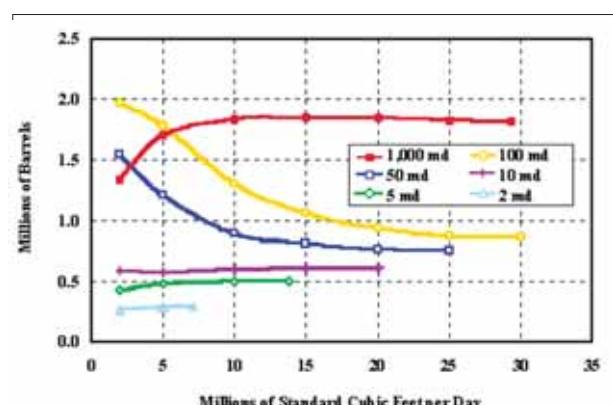
مدل مخزن شعاعی برای برآورد اثر طول ناحیه مشبک کاری شده بر بازیافت و رفتار چاه در مخزن گازی با مکانیزم آبران مورد بررسی قرار گرفته است. تولید تجمعی آب و گاز حاصل از سهبار

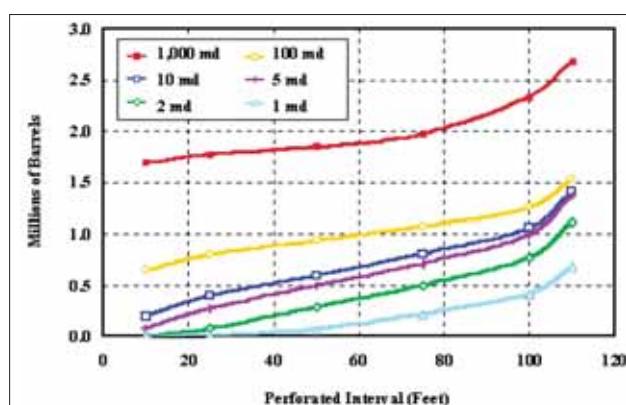
۱۳ اثر دبی تولیدی گاز و تراوایی مخزن بر تولید گاز

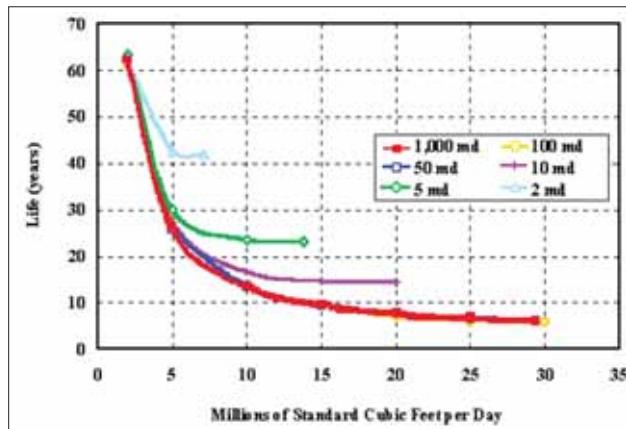
۱۰ اثر طول ناحیه مشبک کاری شده و تراوایی مخزن بر تولید گاز

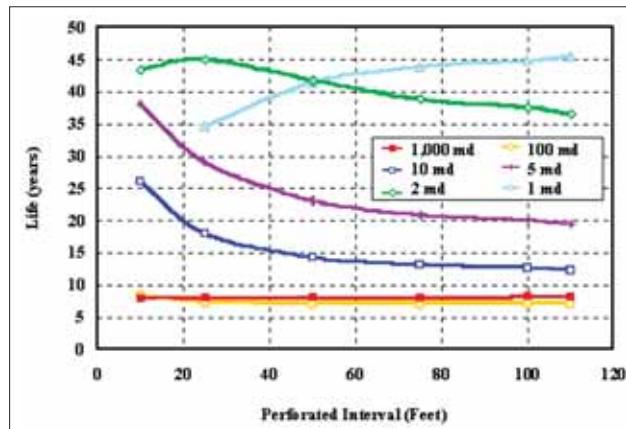
۱۴ اثر دبی تولیدی گاز و تراوایی مخزن بر تولید آب

۱۱ اثر طول ناحیه مشبک کاری شده و تراوایی مخزن بر تولید آب

۱۵ اثر دبی تولیدی گاز و تراوایی مخزن بر طول عمر چاه

۱۲ اثر طول ناحیه مشبک کاری شده و تراوایی مخزن بر طول مدت تولید از چاه

۵- اثر دبی تولیدی

در این بخش از مطالعه، شبیه‌سازی در دبی‌های مختلف با طول ناحیه مشبک کاری برابر با ۵۰ فوت اجرا شد (شکل ۱۳). در تراوایی ماکزیمم برابر ۱۰۰۰ میلی دارسی، نفوذ آبده در مخزن برای حفظ فشار کافی بوده و تغییر دبی، اثر چندانی بر بازیافت نداشته است. زمانی که تراوایی برابر با ۱۰۰ میلی دارسی مورد شبیه‌سازی قرار گیرد، افزایش در بازیافت نهایی مورد انتظار خواهد بود که دلیل آن، کاهش فشار ترک مخزن و عدم تأمین فشار توسط آبده به دلیل کاهش نفوذ آب به مخزن می‌باشد. این روند برای تمام تراوایی‌ها مخصوصاً تراوایی ۵ میلی دارسی مشاهده می‌شود. نتیجه مهمی که می‌توان از این سری از شبیه‌سازی‌ها گرفت این است که هیچگاه کاهش دبی تولیدی سبب افزایش بازیافت نخواهد شد.

اثر دبی تولیدی بر مقدار تولید آب نیز در شکل ۱۴ نشان داده شده است. با توجه به این شکل، مشخص می‌شود که برای تراوایی ۱۰۰۰ میلی دارسی، در حالت تولید با دبی بالا، تولید آب زودتر اتفاق می‌افتد و تولید نهایی آب نیز افزایش می‌باشد. این در حالی است که برای تراوایی‌های پایین، با افزایش دبی تولیدی گاز، تولید آب به دلیل پایین بودن پویایی آن و بالا بودن تحرک گاز، کاهش یافته یا بدون تغییر می‌ماند. باید در نظر داشت که دبی تولیدی تأثیر به سزایی در طول عمر چاه دارد (شکل ۱۵). کاهش دبی تولیدی سبب افزایش طول عمر چاه می‌گردد.

نتیجه‌گیری

در این مطالعه، شبیه‌سازی مخزن با مدل‌های تولید دوفازی و انباستگی مابعد در چاه، تلفیق گردید تا بتوان مخزن گازی با رانش آبده و سناریوهای مختلف تولید و تکمیل بهینه چاه را بررسی کرد. پس از بررسی و مطالعه شبیه‌سازی نتایج زیر حاصل شد:

افزایش طول ناحیه مشبک کاری شده تأثیر منفی بر بازیافت نهایی گاز نخواهد داشت. این در حالی است که افزایش طول ناحیه مشبک کاری شده همواره سبب افزایش تولید نهایی آب می‌گردد و این اثر در مخازن با تراوایی بالا مشهودتر است.

افزایش دبی گاز تولیدی معمولاً اثر مثبت بر تولید نهایی گاز خواهد داشت و در مخازن با تراوایی پایین، این افزایش سبب بهبود هرچه بیشتر تولید نهایی گاز می‌گردد.

حداکثر نمودن دبی گاز تولیدی سبب افزایش مقدار آب تولیدی در مخازن گازی با تراوایی بالا و کاهش آن در مخازن گازی با تراوایی پایین می‌گردد. با بررسی نتایج می‌توان گفت که طول ناحیه مشبک کاری شده باید به اندازه‌ای طراحی گردد که دبی تولیدی و بازیافت نهایی گاز ماکزیمم گردد.

مطالعه طول ناحیه مشبک کاری شده اثر چندانی بر بازیافت نهایی گاز ندارد. این در حالی است که تولید آب بستگی شدیدی به طول ناحیه مشبک کاری دارد. آنچه در این میان از لحاظ اقتصادی مهم است، مدت زمان رسیدن به حداکثر بازیافت گاز است. شکل ۹ تولید سالانه گاز را نشان می‌دهد.

رفارش نشان داده شده در شکل ۸ با تغییر در تراوایی مخزن تغییر خواهد کرد. برای برآورد اثر تراوایی و ناحیه مشبک کاری شده، سی بار مدل شبیه‌سازی شده با محدوده تراوایی ۱ تا ۱۰۰۰ میلی دارسی و طول ناحیه مشبک کاری شده ۱۰، ۱۰، ۷۵، ۵۰، ۲۵، ۱۰، ۱۱۰ فوت اجرا شد که نتایج در شکل ۱۰ نشان داده شده است.

لازم به ذکر است که در حالت طول ۱۱۰ فوت برای مشبک کاری، بخشی از ناحیه، زیر سطح تماس اولیه آب و گاز قرار دارد. برای تراوایی‌های ۱۰۰ و ۱۰۰۰ میلی دارسی، تولید نهایی گاز نسبت به ناحیه مشبک کاری شده حساس نیست. در هر دو حالت، مخزن تقریباً به طور کامل توسط آب جاروب شده است. ولی بازیافت نهایی در حالت تراوایی برابر با ۱۰۰ میلی دارسی، در حد ناچیزی بیش از حالت ۱۰۰۰ میلی دارسی است و این به دلیل بالا بودن فشار ترک مخزن ناشی از نفوذ زیاد آب به چاه در حالت مورد اشاره است. باید در نظر داشت که در صورت تولید زیاد آب، تولید گاز نیز اقتصادی نخواهد بود و لذا شبیه‌سازی متوقف خواهد شد.

نتیجه‌ی کاهش تراوایی مخزن به ۱۰ میلی دارسی سبب می‌شود تا برای حصول بازیافت بیشتر، ناحیه طولانی تری مشبک کاری گردد. دلیل این امر، کاهش نفوذ آبده به مخزن کم تراوا است که سبب کاهش فشار ترک مخزن می‌گردد. مشبک کاری کوتاه نیز در این حالت، سبب کاهش بهره‌دهی چاه و پیدایش زودهنگام انباستگی مایع می‌گردد که توسط روش ترنر [۱۷] محاسبه می‌شود.

شکل ۱۱ تولید نهایی آب را نسبت به تراوایی و ناحیه مشبک کاری شده نشان می‌دهد. همان‌طور که انتظار می‌رود، افزایش طول ناحیه مشبک کاری شده سبب افزایش تولید نهایی آب می‌گردد. لازم به ذکر است، ناحیه مشبک کاری شده به طول ۱۱۰ فوت که تا آبده ادامه دارد، بیشترین مقدار تولید آب را خواهد داشت. از لحاظ اقتصادی، طول عمر چاه فاکتور بسیار مهمی در کنترل هزینه‌ها به شمار می‌آید. شکل ۱۲ بهوضوح نشان می‌دهد که در مخازن با تراوایی بالا، طول ناحیه مشبک کاری شده اثر چندانی بر طول عمر چاه ندارد چراکه چاه تا پایان عمر خود تقریباً با دبی ماکزیمم تولید می‌کند. در مخازن با تراوایی پایین، کاهش طول ناحیه مشبک کاری شده سبب افزایش طول عمر چاه خواهد شد.

پانویس‌ها

¹kabir
²uebel
³Lutes
⁴Brinkman
⁵Chesney
⁶Arcaro

⁷Bassiouni
⁸Mobile
⁹Craftand Hawkins
¹⁰steady State
¹¹Un- steady State
¹²Numbere

¹³Standing
¹⁴Dranchuk
¹⁵Lee
¹⁶Cohen
¹⁷Turner
¹⁸Barrels Water PerMMscf(BWPMM)

منابع

- [1] Kabir, C. S.: "Predicting Gas Well Performance Coning Water in Bottom-Water-Drive Reservoirs," paper SPE 12068 presented at the 1983 SPE Annual Technical Conference and Exhibition, San Francisco, Oct 5-8.1983
- [2] Uebel, T.: "A Computer Simulation Study of Water Coning in Gas Wells," MS Thesis, Louisiana State University, 1990.
- [3] Lutes, J. L., Chiang, C. P., Rossen, R. H. and Brady, M. M.: "Accelerated Blowdown of a Strong Water-Drive Gas Reservoir," JPT, 1977.
- [4] Brinkman, F. P.: "Increase Gas Recovery From a Moderate Water Drive Reservoir," JPT (Dec 1981).
- [5] Chesney, T. P., Lewis, R. C. and Trice, M. L.: "Secondary Gas Recovery From a moderately Strong Water Drive Reservoir," JPT 1982
- [6] Arcaro, D. P. and Bassiouni, Z. A.: "The Technical and Economic Feasibility of Enhanced Gas Recovery in the Eugene Island Field by Use of the Coproduction Technique," JPT 1987
- [7] F. Rodriguez-de la Garza, R. Ortega-Galindo, Pemex and E. Garcia-Pietri, "Gas Coning and Channeling Management in Naturally Fractured Reservoirs With Applications to the Akal-Cantarell Field" SPE Latin America and Caribbean Petroleum Engineering Conference, Mexico, 16-18 April 2012
- [8] A.P. Leemhuis, E.D. Nennie" Gas Coning Control for Smart Wells Using a Dynamic Coupled Well-Reservoir Simulator" Intelligent Energy Conference and Exhibition, 25-27 February 2008, Amsterdam, 2008
- [9] Suwan Umnayayponwiwat, Erdal Ozkan" Water and Gas Coning toward Finite-Conductivi-
- ty Horizontal Wells: Cone Buildup and Breakthrough" SPE Rocky Mountain Regional/ Low-Permeability Reservoirs Symposium and Exhibition, , Denver, Colorado, 12-15 March 2000
- [10] S. R. Shadizadeh, D. Ghorbani," Investigation of Water/Gas Coning in Natural Fractured Hydrocarbon Reservoirs" Canadian International Petroleum Conference, Jun 12 - 14, 2001 2001, Calgary, Alberta 2001
- [11] Craft, B. C. and Hawkins, M. F.: Applied Petroleum Reservoir Engineering, Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ, 1959.
- [12] Numbere, D., Brigham, W. E., and Standing, M. B.: "Correlations for Physical Properties of Petroleum Reservoir Brines," Petroleum Research Institute, Stanford University, Nov 1977.
- [13] Standing, M. B.: Volumetric and Phase Behavior of Oil Field Hydrocarbon Systems, Society of Petroleum Engineers, Dallas, 1977.
- [14] Dranchuk, P. M., Purvis, R.A., and Robinson, D. B.: "Computer Calculations of Natural Gas Compressibility Factors Using the Standing and Katz Correlation," Institute of Petroleum Technical Series, 1974.
- [15] Lee, A. L., Gonzalez, M. H., and Eakin, B. E., "The Viscosity of Natural Gases," JPT, Aug 1966
- [16] Cohen, M. F.: "Recovery Optimization in a Bottom/Edge Water-Drive Gas Reservoir, Soehlingen Schneverdingen," paper SPE 19068 presented at the SPE Gas Technology Symposium, Dallas, June 7-9.1989
- [17] Turner, R. G., Hubbard, M. G., and Dukler, A. E.: "Analysis and Prediction of Minimum Flow Rate for the Continuous Removal of Liquids from Gas Wells," JPT 1969